

Päivi Paavilainen, Pauliina Jalonen, Taina Väre,
Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Kuntaliiton lausunto Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan ympäristövaliokunnalle valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

Selonteko on laaja ja monipuolinen ja se ulottuu pitkälle tulevaisuuteen. Selonteon suositukset ovat yleisellä tasolla, mutta ne ovat oikeasuuntaisia. Selonteko nostaa esille maaseudun lukuisat haasteet ja se näkyy myös suositusten määrässä. **Oleennaista tietenkin on se, miten suositukset saadaan käytännön toimenpiteiksi ja maaseutuvisio tavoitetila 2040 toteutumaan.**

Selonteon kansallisen **maaseutuvisio tavoitetilassa 2040** on kuvattu ”*Suomessa on digitaalisesti ja fyysisesti saavutettava, taloutta uudistava ja kestävästi elinvoimainen, palveluiltaan luova, tulevaisuuteen uskova maaseutu*” Tavoitetila kokoaa hyvin myös kuntien elinvoiman tekijät ja huomioi kestävyden. Jatkotyössä, varsinkin toimenpide-esityksissä tulee vahvasti näkyä sekä vision tavoite sekä keinot, millä tavoitteisiin päästään.

Yleistä kuntien kestävästä elinvoimasta ja ympäristönäkökulmista maaseutualueilla

Selonteko asemoidaan vahvasti kestävyys siirtymän asiakirjaksi: ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa tarkastellaan maaseudun toimijuuden ja vaikutusten kautta: maaseutu ei ole vain vaikutusten kohde, vaan ratkaisujen mahdollistaja. Maaseutualueet nähdään alueina, joissa nämä kolmoiskriisi realisoituu konkreettisesti, mutta joissa myös ratkaisut (energia, ruokajärjestelmä, luonnonhoito) fyysisesti tapahtuvat.

Selonteossa ympäristö- ja ilmastotavoitteet nivoutuvat laajempiin yhteiskunnallisiin päämääriin. Hiilineutraali Suomi 2035 nähdään maaseudun panosta edellyttävänä tavoitteena, sillä energiantuotannon, maankäytön ja ruokajärjestelmän ratkaisut sijoittuvat laajasti maaseudulle ja ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus nostetaan keskiöön. Selonteossa ei kuitenkaan erityisesti käsitellä erilaisten tavoitteiden välisiä ristiriitoja, kuten esim. energiasiirtymä vs. maisema ja paikallinen hyväksyttävyys; kaivostoiminta ja mineraalit vs. luonto ja paikallinen elinvoima; tai ennallistaminen vs. perinteiset elinkeinot.

Selonteko vahvistaa, että ilmasto- ja ympäristötavoitteita ei saavuteta ilman kuntia eikä ilman maaseutualueita. Kunnat mahdollistavat energiasiirtymän sijoittumisen, toteuttavat luonnon ennallistamisen ja monimuotoisuustoimia, sopeutuvat ilmastonmuutokseen aiheuttamiin vaikutuksiaan ja ovat paikallisen hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden avaintoimijoita. Samalla selonteko tunnistaa jännitteen: kunnille kohdistuu kasvavia odotuksia ilman vastaavaa rahoitus- ja ohjausvarmuutta.

Maaseudun, alueiden ja kuntien erilaisuus on kattavasti kuvattu selonteossa. Tämä erilaisuus tarkoittaa erilaisia tilanteita, tarpeita ja haasteita myös ympäristönäkökuilmista sekä erilaisia ratkaisuja.

Energiasiirtymässä korostuvat maankäyttö- ja luontovaikutuksiksi

Selonteko toteaa, että energiasiirtymän maaseutuvaikutukset konkretisoituvat maankäytössä. Fossiilisesta energijärjestelmästä uusiutuvaan energiaan pohjautuva energijärjestelmä tarvitsee huomattavasti enemmän maata ja energiasiirtymän sijoittumispaikkoja. Kunnat vastaavat kaavoituksesta, useista lupaprosesseista ja asukkaiden vuoropuhelusta. Energiահankkeet lisäävät veropohjaa ja huoltovarmuutta, mutta voivat heikentää hyväksyttävyyttä, jos hyödyt eivät konkretisoidu paikallisesti. Energiasiirtymän pitkäaikaisvaikutukset maaseudun asukkaille ja maaseutuun elinympäristönä on huomioitava, eikä elinkaarensa päähän tulleiden voimaloiden ja kaivosten kustannuksia tule jättää paikallisyhteisöille.

Energiayhteisöt ja hajautettu tuotanto tunnistetaan tärkeiksi, mutta sääntely on vielä keskeneräistä. Katsomme, että kansallisen sääntelyn uudistaminen, verotuksen ja netotuksen selkeyttäminen ovat välttämättömiä toimenpiteitä, kuten selonteossakin todetaan.

Luontotavoitteiden toimeenpanoon sisältyy elinkeinopotentiaalia

Luontotavoitteet törmäävät usein elinkeinopaineisiin, mutta luontotyön yhteyteen kytkeytyy uusia elinkeinomahdollisuuksia, joiden hyödyntäminen edellyttää vielä lisäymmärrystä. Selonteko nostaa kuitenkin ansiokkaasti perinteisempien sektorien lisäksi esimerkkeinä mm. ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimet, ennallistamisen, luontohyvinvointiin pohjautuvan palvelutuotannon ja esim. maaseudun aineettomia resursseja, kuten hiljaisuutta ja luonnonääniä hyödyntävät ratkaisut. Myös kulttuurimaisemien hoito nähdään elinvoimatekijänä (matkailu, asumisviihtyvyyys). Elinkeino toiminnan tulee olla kestävää niin ympäristölle ja luonnolle kuin ihmisillekin, eikä hakea vain lyhytaikaisia voittoja.

Selonteko nostaa työvoiman saatavuuden elinkeinotoiminnan jarruksi ja nostaa mm. kestävyysosaamisen yhdeksi tarvittavaksi osaamisalaksi. Esi-merkiksi ennallistamistoimet tulevat tarvitsemaan osaamista ja konealan työvoimaa, mutta myös kartoitus- ja suunnittelutoimet hyötyisivät paikallis-tuntemuksesta ja -osaamisesta. Ennallistamistoimien osalta on jo käynnistettykin koulutuksia, mutta edelleen on perusteltua arvioida tarpeita ja mahdollisuuksia myös varsinaisten maastossa tapahtuvien työsuoritteiden oheistarpeille.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset maaseudun haasteena

Vaikka selonteosta välittyi monipuolinen kestävyuden ymmärrys (ilmasto-luonto-vesi), jäi ilmastonmuutoksen vaikutusten ja ilmastoriskien hallintaan liittyvät kysymykset varsin vähälle - etenkin kun luonnonvaroihin kohdistuvien vaikutusten merkitys maaseudun elinvoimalle voivat olla merkittävät. Ilmastonmuutoksen vaikutukset (tulvat, kelirikko, sään ääri-ilmiöt) kohdistuvat infrastruktuuriin, ja esim. selonteossa nostettu yksityisteiden kunnan nostaminen on kannatettavaa, mutta ilmastonmuutoksesta aiheutuu kasvia huolto- ja ylläpitokustannuksia kaikkeen infrastruktuuriin. Sopeutuminen vaatii pitkäjänteisiä investointeja, mutta kuntatalouden liikkumavara on rajallinen.

Selonteko tunnistaa kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan (esim. vesiosuuskunnat, VPK:t) on osana huoltovarmuutta ja laajempaa resilienssiä. Laajempi yhteisötalouden vahvistaminen osana kestävyysmurroksen edistämistä onkin kannatettava suositus.

SUOMEN KUNTALIITTO

Pauliina Jalonen
Erityisasiantuntija

Taina Väre
Erityisasiantuntija

Jakelu YMV@eduskunta.fi
Tiedoksi kirjaamo@kuntaliitto.fi